

SAĞLIK HİZMETLERİ ÖĞRENCİLERİNİN TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNE İLİŞKİN TUTUMLARI İLE PSİKOLOJİK İYİ OLUŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ

Pelin PALAS KARACA¹, Sevde ÇUBUKÇU AKSU²

ÖZ

Araştırma sağlık hizmetleri öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ile psikolojik iyi oluşları arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırma, tanımlayıcı ve progresif niteliktedir. Araştırma, 2019-2020 eğitim-öğretim yılının, güz yarıyılında bir üniversitenin Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu'nda yürütülmüştür. Araştırmanın örneklemini İlk ve Acil Yardım ile Tıbbi Dokümantasyon ve Sekreterlik programında okuyan, toplam 165 öğrenci oluşturmuştur. Veriler, Kişisel Tanıtıcı Bilgi Formu, Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeği ile toplanmıştır. Araştırmanın verileri Bağımsız Gruplarda t-testi, Tek Yönlü Varyans Analizi ve Pearson Korelasyon Testleri ile değerlendirilmiştir. Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin; büyük bir kısmının, İlk ve Acil Yardım programında öğrenim gördükleri, ikinci sınıf oldukları, çalışmadıkları ve çekirdek ailede yaşadıkları belirlenmiştir. Öğrencilerin, Toplumsal Cinsiyet Tutum Ölçeği puan ortalaması 54.31, Psikolojik İyi Oluş Ölçeği puan ortalaması ise 39.57'dir. Bu çalışmada kadınların ve İlk ve Acil Yardım programında okuyan öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının anlamlı derecede yüksek olduğu saptanmıştır. Araştırmada öğrencilerin toplumsal cinsiyet rolleri tutumu ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkiyi değerlendirmek üzere yapılan korelasyon analizi sonucunda pozitif yönde zayıf bir ilişki saptanmıştır ($r=0.158$; $p=0.043<0.05$). Sonuç olarak, sağlık hizmetlerinde öğrenim gören öğrenciler için toplumsal cinsiyete ilişkin eşitlikçi tutum, eşitlikçi bakış açısı, farkındalık ve duyarlılık geliştirebilecekleri programların gerçekleştirilmesi önerilir.

Anahtar Kelimeler

Toplumsal Cinsiyet, Toplumsal Cinsiyet Roller, Psikolojik İyi Oluş, Sağlık Hizmetleri

THE RELATIONSHIP BETWEEN HEALTH CARE STUDENTS' ATTITUDES TOWARDS GENDER ROLES AND PSYCHOLOGICAL WELL-BEING

ABSTRACT

The research was carried out to determine the relationship between healthcare students' attitudes towards gender roles and their psychological well-being. The research is descriptive and progressive. The research was carried out in the Health Services Vocational School of a university in the fall semester of the 2019-2020 academic year. The sample of the study consisted of a total of 165 students studying in the First and Emergency Aid and Medical Documentation and Secretarial program. The data were collected with the Personal Introductory Information Form, the Attitude Scale for Gender Roles and the Psychological Well-Being Scale. The data of the study were evaluated in Independent Groups by t-test, One Way Variance Analysis and Pearson Correlation Tests. Health Services Vocational School students; it was determined that most of them were educated in the First and Emergency Programs, they were second class, they did not work and they lived in the nuclear family. The mean score of the Gender Attitude Scale of the students is 54.31 and the average score of the Psychological Well-Being Scale is 39.57. In this study, it was found that the attitudes of women and in the First and Emergency program students towards gender roles were significantly high. In the study, a positive weak correlation was found as a result of the correlation analysis conducted to evaluate the relationship between the students' gender roles attitude and psychological well-being ($r=0.158$; $p=0.043<0.05$). As a result, it is recommended to implement programs where students studying in health services can develop an egalitarian attitude, egalitarian perspective, awareness and sensitivity.

Key Words

Gender, Gender Roles, Psychological Well-Being, Health Services

¹Balıkesir Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, e-mail: pelinpalas@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-9336-6209

²Balıkesir Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, e-mail: sevde.c@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7749-8474

Alıntılama: Palas Karaca, P., Çubukçu Aksu S. (2020). Sağlık hizmetleri öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ile psikolojik iyi oluşları arasındaki ilişki. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 4(7), 91-100.

Giriş

Cinsiyet, erkek veya kadın olarak belirtilen biyolojik ve fizyolojik özellikler olup bireylerin davranışlarını, tutumlarını ve yaşam tarzlarını etkilemektedir. Cinsiyet aynı zamanda doğal, biyolojik, değiştirilemez özelliklere sahiptir (Arıcı, 2011). “Toplumsal cinsiyet” ise kadın ya da erkeğin biyolojik özelliklerinin dışında, sosyal olarak belirlenmiş sorumluluk, rol ve kişilik özellikleridir (Gökşin ve Erzincanlı, 2020). West ve Zimmerman (2002) toplumsal cinsiyeti, cinsel kimlik, antropolojik, psikolojik ve iş paylaşımı gibi durumlar ile belirtmeye çalışmıştır. Bununla birlikte toplumsal cinsiyet, kişinin içinde yaşadığı kültüre özgü düşünüp davranması konusundaki beklentilerinin yanı sıra, ruhsal açıdan da kişinin kendini kadın ya da erkek olarak nasıl algıladığıdır (Terzioğlu ve Taşkın, 2008). Dökmen (2014)’e göre de kadın ve erkek olmak sadece anatomik ve fizyolojik değişikliklerden ibaret olmayıp toplumun nasıl algıladığıyla daha çok ilişkilidir. Toplumsal cinsiyetin nasıl kazanıldığını her kuram kendi bakış açısı içinde ele almıştır. Psikanalitik kurama göre; Freud 3-6 yaş arasında toplumsal cinsiyete yönelik gelişmelerden bahsetmiştir (Kurtuluş, 2019). Sosyal öğrenme kuramında ise toplumsal cinsiyet gelişimini etkileyen kültürel ve sosyal faktörlere odaklanılmıştır (Bandura, 1995). Marksist teorilerde ise kadının geleneksel rolü ve erkeğin daha üstün olduğu görüşü benimsenmiştir (Kurtuluş, 2019).

Toplumsal cinsiyetin boyutlarından biri de toplumsal cinsiyet rolleridir. Toplumsal cinsiyet rolü geleneksel olarak hem kadın hem erkeğe atfedilen davranışlardır. Toplum, her iki cinsiyetinde, bu rolleri yerine getirmelerini istemektedir. Toplumsal cinsiyet rolleri genelde geleneksel ve eşitlikçi roller olarak ayrılır. Geleneksel roller içerisinde kadın çalışmaz, ev ve çocuk bakım işlerinden sorumludur. Erkekler ise kadınların tam tersi olarak çalışır ve evin reisidir. Ancak eşitlikçi rollerde; kadın ve erkeğin sorumlulukları (ev, çalışma, yönetim vb.) eşittir (Esen, Soylu, Siyez ve Demirgürz, 2017). Toplumsal cinsiyet rollerinin kazanılmasında, birçok faktör bulunmaktadır. Toplumsal cinsiyet rolünü etkileyenlerin başında aile (seçtikleri giysiler, oyunlar, renkler, aktiviteler, kurallar), iletişim araçları (medya, TV), okullarda okutulan ders kitapları gelmektedir (Kaplan, 2016). Aynı zamanda kişinin kendilik algısı ve benlik saygısı ile toplumsal cinsiyet rolleri de yakından ilişkilidir. Ayrıca, toplumsal cinsiyet, bireyin psikolojik yapısı ile ilişkili olup, bu kavram zamana ve farklı kültürlere göre değişebilmektedir (Ekşi, Güneş ve Yaman, 2018). Yapılan bir çalışmada geleneksel toplumsal cinsiyet rolünü benimseyen genç yetişkinlerin, daha fazla oranda intihar düşüncesine yatkın oldukları bildirmiştir (Hunt, Sweeting, Keoghan ve Platt, 2006). Bir diğer makalede kısıtlayıcı cinsiyet tutum ve normların adölesanların hem fiziksel ve psikolojik sağlıkları dâhil yeteneklerini olumsuz etkilediği bildirilmiştir (Baird, 2019).

Toplumun kadın ve erkekte beklenenlerinin farklı olması durumu yadsınamaz bir gerçektir. Bu rollerin hem kadın hem erkek için de depresyon, anksiyete, stres, düşük benlik algısı gibi olumsuz sonuçlara yol açtığı bilinmektedir. Ayrıca birçok toplumda kadınların, erkeklere göre daha sık hastalandıkları ve psikolojik rahatsızlıklar yaşadıkları bildirilmektedir (Akın ve Demirel, 2003). Toplumun atfettiği roller ile zorlu bir yaşam sürdürülürken bu noktada, psikolojik iyi oluş durumu odak noktası haline gelmektedir. Bu bağlamda ayrı bir öneme sahip olan psikolojik iyi oluş; zor durumlarla karşılaşıldığında kişinin kendini gerçekleştirebilmesi, yaşamını anlamlı kılabilmesi için içindeki potansiyelleri harekete geçirebilmesidir (Ryff ve Singer, 2008). Odak noktası ise hem genel olarak iyi olma hem de yaşamın öznel alanlarında (Ev, aile, çalışma vb.) iyilik halidir (Özmete, 2016). Yapılan bir çalışmada psikolojik iyi oluşun, depresif ruh hali, endişe ve öfke gibi durumlarla negatif yönde bağlantılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Ryff ve Singer, 2008). Bu bağlamda toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve ayrımcılığını önlemek için politikalar oluşturulmalı, üniversitelerde eğitim programları düzenlenmeli, öğrenciler ile farkındalık çalışmaları yapılmalı, öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin durumları belirlenmelidir. (Akın ve Demirel, 2003).

Sağlık çalışanları hasta ve sağlıklı birey ile sürekli etkileşim ve iletişim içerisinde. Toplum içerisinde benimsedikleri roller, tutumları, yaşam biçimleri ve bireye yaklaşımlarıyla topluma örnek olurlar (Aydın, Bekâr, Gören ve Sungur, 2016). Sağlık

çalışanları öncelikle; toplumsal cinsiyet kavramını bilmeli, ayrımcılığı bilmeli, sebeplerini bilmeli ve cinsiyet ile ilgili sağlık adaletsizliklerinin bilincinde olmalıdır. Ayrıca sağlık hizmeti içerisinde eşitlikçi bir tutum ile hizmet sunmalıdır (Özden ve Gölbaşı, 2018). Bu nedenle sağlık hizmetleri öğrencilerinde toplumsal cinsiyet rollerine dair tutumlarının incelenmesi, psikolojik iyi oluşlarının ve arasındaki ilişkinin belirlenmesi sağlık profesyonelleri arasında eşitlikçi rollerin kalıcı olmasına dönük düzenlemelerin gerçekleştirilmesi için önem kazanmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı sağlık hizmetleri öğrencilerinin psikolojik iyi oluş durumları ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve aralarındaki incelemektir. Bu amaçla aşağıdaki sorulara yanıtlanmaya çalışılacaktır;

- 1.Sağlık hizmetleri öğrencilerinin sosyo-demografik özellikleri ile toplumsal cinsiyet rolleri tutumları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 2.Sağlık hizmetleri öğrencilerinin sosyo-demografik özellikleri ile psikolojik iyi oluşları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 3.Sağlık hizmetleri öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolleri tutumları ile psikolojik iyi oluşları arasında ilişki var mıdır?

Sayıtlar

Araştırmada sağlık hizmetleri öğrencilerinin veri toplama araçlarını samimi, doğru ve yansız şekilde cevapladıkları varsayılmıştır.

Yöntem

Araştırmanın Şekli

Araştırma, tanımlayıcı ve progresif niteliktedir.

Araştırmanın Yeri ve Zamanı

Araştırma, 2019-2020 eğitim öğretim dönemi güz yarısında (Kasım-Aralık) bir üniversitenin Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu İlk ve Acil Yardım ile Tıbbi Dokümantasyon ve Sekreterlik programında okuyan öğrencileri ile yapılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmada evrenini, 2019-2020 eğitim öğretim yılında bir üniversitenin Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu'nda 1. ve 2. sınıfta öğrenim görmekte toplam 360 öğrenci (İlk ve Acil Yardım 240; Tıbbi Dokümantasyon ve Sekreterlik 120) oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemi araştırmaya katılmayı istekli olan ve formları dolduran toplam 165 öğrenci (89 İlk ve Acil Yardım, 76 Tıbbi Dokümantasyon ve Sekreterlik) oluşturmuştur.

Veri Toplama Araçları

Kişisel Tanıtıcı Bilgi Formu; öğrencilerinin yaş, cinsiyet, öğrenim gördükleri sınıf ve program, anne ve baba eğitim durumu, aile tipi, toplumsal cinsiyet kavramını bilme durumlarını ve öğrenme kaynaklarını sorgulayan toplam 9 sorudan oluşmaktadır.

Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği: TCRTÖ García-Cueto ve arkadaşları (2015) tarafından geliştirilen ölçeğin Türkçe geçerlik güvenirliği Bakioğlu ve Türküm tarafından yapılmıştır. Ölçekte bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutumuna yönelik 15 ifade bulunmaktadır. Ölçeğin alt boyutu yoktur ve ölçek 5'li Likert tipi (1=Hiç katılmıyorum, 5=Tamamen katılıyorum) derecelendirme şeklindedir. Ölçekte puanların artması, bireyin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik eşitlikçi bir tavır sergilediğini gösterir. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı 0.99'dur (Bakioğlu ve Türküm, 2019). Bu araştırma için 0.83 değeri Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı olarak belirlenmiştir.

Psikolojik İyi Oluş Ölçeği: Diener ve arkadaşları (2009) tarafından geliştirilmiştir. Telef (2013) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Yedili likert tipi bir ölçektir. Ölçekten alınan toplam puanın fazla olması, bireyin psikolojik açıdan çok fazla kaynak ve güce sahip olduğunu ortaya koymaktadır (Telef, 2013). Puan aralığı 8-56'dır. İç tutarlılık

katsayısı 0.80 olarak bulunmuştur (Telef, 2013). Bu çalışmada iç tutarlık katsayısı 0.94 olarak belirlenmiştir

Verilerin Değerlendirilmesi

Ortalama ve standart sapma, sürekli verilerde kullanılmış ve değerlendirilmiştir. Kategorik veriler ise yüzde (%) olarak verilmiştir. Analizlerin yorumlanmasında SPSS 21.0 programı kullanılmıştır. Araştırmada istatistiksel anlamlılık için $p < 0.05$ değeri kriter kabul edilmiştir. Verilerin normal dağılıma uygunluğunun araştırılmasında Shapiro Wilk Testi kullanılmıştır. İstatistiksel analizde sosyodemografik değişkenleri belirlemek ve değerlendirmek için sayı ve yüzde dağılımı uygulanmıştır. TCRT ile PİÖÖ'nin standart sapmaları ve puan dağılımı ortalamaları hesaplanmıştır. Tek değişkenli analizlerde bağımsız gruplarda t-testi ve tek değişkenli varyans analizi ile veriler değerlendirilmiştir. TCRTÖ ile PİÖÖ puanları arasındaki ilişkinin incelenmesinde; Pearson Korelasyon Analizi kullanılmıştır.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırma Balıkesir Üniversitesi Tıp Fakültesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu Başkanlığı tarafından uygun görülmüş ve yazılı izin alınmıştır (Sayı: 13161912/044/53890). Araştırmanın yapılabilmesi için kurum izni alınmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma bir devlet üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerle yapılmıştır. Araştırmanın sonuçları sadece bu örnekleme temsil etmektedir. Bu nedenle araştırmanın sonuçları genellenemez.

Bulgular

Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokul öğrencilerinin; yaşlarının ortalaması 19 ± 1.43 (min:17, max:29) olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin %61.8'i kadın ve %75.2'si İlk ve Acil Yardım programı 2. sınıf öğrencisidir. Öğrencilerin tamamına yakın bir kısmı gelir getiren bir işte (%90.9) çalışmamaktadır. Öğrencilerin ebeveynlerin eğitim durumları incelendiğinde; annelerinin yarısına yakınının (%45.5), babalarının da çoğunluğunun (%38.8) ortaokul mezunu olduğu belirlenmiştir. Araştırmada öğrencilerin tamamına yakını çekirdek ailede (%84.2) yaşamaktadır.

Tablo 1. Toplumsal cinsiyet rolleri tutum ile psikolojik iyi oluş ölçeklerinin ortalama ve standart sapma değerleri

Değişkenler	\bar{X}	Ss	N
Psikolojik İyi Oluş Ölçeği	39.57	9.09	165
Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği	54.31	8.93	165

Tablo 1'de öğrencilerin TCRTÖ ile PİÖÖ ilişkin puan ortalamaları verilmiştir. Buna göre öğrencilerin, Toplumsal Cinsiyet Tutum Ölçeği'nde 54.31 puan ortalaması ile toplumsal cinsiyete yönelik eşitlikçi tutumun orta düzeyde oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Psikolojik İyi Oluş Ölçeği puan ortalaması ise 39.57'dir. Buna göre öğrencilerin orta düzeyde psikolojik kaynak ve güce sahip olduğu söylenebilir.

Tablo 2. Öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolleri tutumu ile psikolojik iyi oluş arasındaki korelasyon ilişkisi

		Psikolojik İyi Oluş	Toplumsal Cinsiyet Roller Tutumu
Psikolojik İyi Oluş	Pearson Korelasyon	1	0.158*
Toplumsal Cinsiyet Roller	Pearson Korelasyon	0.158*	1

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

Araştırmada öğrencilerinin TCRTÖ ile PİÖÖ arasındaki ilişkiyi değerlendirmek üzere yapılan korelasyon analizinde, öğrencilerin toplumsal cinsiyet tutumu ile psikolojik iyi oluşları arasında pozitif yönde zayıf bir ilişki bulunmuştur ($r = 0.158$; $p = 0.043 < 0.05$).

Tablo 3. Öğrencilerinin sosyo-demografik özellikleri ile toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeği puan ortalamalarının karşılaştırılmaları

Sosyo-demografik özellikler		N	%	Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği Puan Ortalamaları	t/F
Yaş ortalaması	19.92±1.43				
Cinsiyet	Kadın	102	61.8	56,96±8.43	t:5.210
	Erkek	63	38.2	50,03±8.07	p:0.000***
Öğrenim gördükleri sınıf	1.Sınıf	41	24.8	52,09±9.13	t:-1.846
	2.Sınıf	124	75.2	55,04±8.78	p:0.67
Bölüm	İlk ve Acil Yardım	89	53.9	55,69±9.19	t:2.814
	Tıbbi Dökümantasyon ve Sekreterlik	76	46.1	51,81±8.38	p:0.005**
Çalışma	Çalışan	15	9.1	54,46±7.70	t:0.069
	Çalışmayan	150	90.9	54,30±9.07	p:0.945
Anne eğitim durumu	Okuryazar değil	10	6.10	51,50±12.41	
	Okur Yazar	46	27.9	54,76±8.67	F:1.744
	Ortaokul	80	48.5	53,80±8.68	p:0.143
	Lise	25	15.2	57,40±8.33	
	Üniversite	4	2.4	47,25±7.04	
Baba eğitim durumu	Okuryazar değil	3	1,8	42,33±1.54	
	Okur Yazar	18	10,9	53,22±9.08	F:2.263
	Ortaokul	64	38,8	53,32±8.47	p:0.65
	Lise	50	30,3	55,52±9.53	
	Üniversite	30	18,2	56,2±8.33	
Aile Tipi	Çekirdek Aile	139	84.2	51,97±10.28	F:1.666
	Geniş Aile	22	13.3	47,57±10.70	p:0.192
	Tek ebeveynli Aile	4	2.4	51,50±8.81	
Toplumsal cinsiyeti bilme	Evet	58	35.2	57,46±9.04	t:-3.888
	Hayır	107	64.8	51,98±8.42	p:0.000***
Toplumsal cinsiyet kavramını bilme kaynakları	Kadın hakları dernekleri	2	1.2	58,00±15.55	F:0.407
	Sosyal çevre ve arkadaşlarımdan	17	10.3	56,23±7.98	p:0.803
	Üniversitede	7	4.2	58,71±8.40	
	Sosyal medya, internet ve TV	26	15.8	58,65±9.84	
	Okuduğum kitap ve dergiden	6	3.6	54,16±9.15	

*p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001

Araştırmada öğrencilere toplumsal cinsiyet kavramını biliyor musunuz, sorusu yöneltildiğinde, öğrencilerin %35.2'si toplumsal cinsiyeti bildiğini ifade etmiştir. Öğrencilerin toplumsal cinsiyet kavramını bilme kaynakları ise; kadın hakları dernekleri (%1.2), sosyal çevre ve arkadaşlar (%10.3), üniversite (%4.2), sosyal medya, internet ve TV (%15.8), kitap ve dergi (%3.6) olarak belirlenmiştir. Öğrencilerinin sosyo-demografik özellikleri ile TCRTÖ puan ortalamalarının karşılaştırılmaları tabloda görülmektedir. Araştırmada TCRTÖ puan ortalamaları ile Sağlık Hizmetlerinde Meslek Yüksekokulu'nda okuyan öğrencilerinin cinsiyetleri (t=5.210, p=0.000), okudukları bölüm (t=2.814, p=0.005) ve toplumsal cinsiyet kavramını bilme (t=-3.888, p=0.000) durumları arasında istatistiksel fark anlamlı bulunmuştur. Öğrencilerin TCRTÖ puan ortalamaları ile öğrenim gördükleri sınıf (t=-1.846, p=0.67), çalışma (t=0.069, p=0.945), anne-baba eğitim durumu (F=1.744, p=0.143; F=2.263, p=0.65), aile tipi (F=1.666, p=0.192) ve toplumsal cinsiyet kavramını duyma kaynakları (F=0.407, p=0.803) arasında istatistiksel olarak fark bulunmamıştır.

Tablo 4. Öğrencilerinin sosyo-demografik özellikleri ile psikolojik iyi oluş ölçeği puan ortalamalarının karşılaştırılmaları

Sosyo-demografik özellikler		N	%	Psikolojik İyi Oluş Ölçeği Puan Ortalamaları	t/F
Yaş ortalaması	19.92±1.43				
Cinsiyet	Kadın	102	61.8	38.90±9.38	t:-1.213
	Erkek	63	38.2	40.66±8.55	p:0.227
Öğrenim gördükleri sınıf	1.Sınıf	41	24.8	39.26±7.49	t:-0.249
	2.Sınıf	124	75.2	39.67±9.91	p:0.804
Bölüm	İlk ve Acil Yardım	89	53.9	38.65±10.13	t:-1.417
	Tıbbi Dokümantasyon ve Sekreterlik	76	46.1	40.65±7.61	p:0.158
Çalışma	Çalışan	15	9.1	38.73±7.26	t:-0.375
	Çalışmayan	150	90.9	39.66±9.27	p:0.708
Anne eğitim durumu	Okuryazar değil	10	6.10	40,20±8.39	
	Okur Yazar	46	27.9	39,13±9.94	F:0.201
	Ortaokul	80	48.5	39,51±9.13	p:0.938
	Lise	25	15.2	40,72±8.11	
	Üniversite	4	2.4	37,25±8.73	
Baba eğitim durumu	Okuryazar değil	3	1,8	38,00±9.53	
	Okur Yazar	18	10,9	38,38±7.30	F:0.872
	Ortaokul	64	38,8	39,92±8.71	p:0.482
	Lise	50	30,3	38,26±9.78	
	Üniversite	30	18,2	41,90±9.64	
Aile Tipi	Çekirdek Aile	139	84.2	39,09±9.36	F:1.934
	Geniş Aile	22	13.3	41,27±7.02	p:0.148
	Tek ebeveynli Aile	4	2.4	47,00±5.47	
Toplumsal cinsiyeti bilme	Evet	58	35.2	39.29±9.92	t:0.293
	Hayır	107	64.8	39.72±8.65	p:0.770
Toplumsal cinsiyeti bilme kaynakları	Kadın hakları dernekleri	2	1.2	40,50±3.53	F:0.191
	Sosyal çevre ve arkadaşlar	17	10.3	38,76±10.60	p:0.942
	Üniversite	7	4.2	40,14±13.30	
	Sosyal medya, internet ve TV	26	15.8	38,61±38.61	
	Kitap ve dergi	6	3.6	42,33±42.33	

*p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001

Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin sosyo-demografik özellikleri ile Psikolojik İyi Oluş Ölçeği puan ortalamalarının karşılaştırılmalarına Tablo 4'te yer verilmiştir. Öğrencilerin, PİÖÖ puan ortalamalarının cinsiyete ($t=-1.213$, $p=0.227$), öğrenim gördükleri sınıfa ($t=-0.249$, $p=0.804$), okudukları bölüme ($t=-1.417$, $p=0.158$), çalışma durumuna ($t=-0.375$, $p=0.708$), anne ve baba eğitim durumuna ($F=0.201$, $p=0.938$; $F=0.872$, $p=0.482$), aile tipine ($F=1.934$, $p=0.148$), toplumsal cinsiyet kavramını bilme ($t=0.293$, $p=0.770$) ve toplumsal cinsiyet kavramını bilme kaynaklarına ($F=0.191$, $p=0.942$) göre anlamlı düzeyde değişmediği saptanmıştır.

Tartışma

Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin; büyük bir kısmının, İlk ve Acil Yardım programında öğrenim gördükleri, ikinci sınıf oldukları, çalışmadıkları ve çekirdek ailede yaşadıkları belirlenmiştir. Yine öğrencilerin yaş ortalaması 19 ± 1.43 olarak belirlenmiştir. Özcan ve Özdil (2018) tarafından Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu öğrencilerine yapılan çalışmada, öğrencilerin yaş ortalaması 18.7 ± 1.93

olarak belirlenmiştir. Çalışmamızın yaş ortalaması diğer üniversite öğrencileri ile yapılan çalışma sonuçları ile benzerdir.

Sağlık sektöründe çalışanlar, toplum ile sürekli iletişim içerisinde olup, bireyler ile etkileşim halindedir. Bu nedenle sağlık profesyonellerinin sağlıklı/hasta bireye yaklaşımları önemli olup, onlar toplumsal cinsiyet rollerinde eşitlikçi yaklaşım benimsemelidir (Aydın, Bekar, Gören ve Sungur, 2016). Ayrıca, cinsiyeti nedeniyle kadının yaşadığı sağlık problemlerinin azaltılmasında ve önlenmesinde etkili rol alırlar. Bu nedenle sağlık sektöründe çalışan profesyonellerin toplumsal cinsiyeti bilmesi önemlidir. Araştırmada geleceğin sağlık profesyonelleri olacak olan öğrencilere toplumsal cinsiyet kavramını biliyor musunuz, sorusu yöneltildiğinde, öğrencilerin %35.2'si toplumsal cinsiyeti bildiğini ifade etmiştir. Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin toplumsal cinsiyette eşitlikçi tutum benimsemeleri adına, bu meslek disiplinde çalışacak öğrencilerin mezun olmadan önce alacakları eğitimlerle toplumsal cinsiyeti bilme oranlarını daha da yükseltecekleri söylenebilir.

Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolleri tutumu ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla gerçekleştirilen çalışmada, öğrencilerin Toplumsal Cinsiyet Rollerini Ölçeği puan ortalaması 54.31 ± 8.93 'tür. Üniversite öğrencilerinin cinsiyet eşitliği tutumlarında yönelik Sis ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada katılımcıların, "orta düzeyde" eşitlikçi cinsiyet tutumlarının olduğu saptanmıştır (Sis, Pasinlioğlu, Tan ve Koyuncu, 2013). Konu ile ilgili yapılan başka bir çalışmada ise kızların ve erkeklerin eşitlikçi tutuma sahip olduğu belirlenmiştir (Karasu, Göllüce, Güvenç ve Çelik, 2017). Başka bir diğer çalışmada ise öğrencilerin rolleri bakımından büyük bir kısmının eşitlikçi tutuma sahip olduklarını belirlemiştir (Önder, Yalçın ve Göktaş, 2013). Araştırma bulguları çalışma sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Ayrıca, araştırmada sağlık hizmetlerinde öğrenim gören öğrencilerin toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin eşitlikçi tutum benimsemeleri önemli bir bulgudur. Bu sonuç, gelecekte öğrencilerin bakım ve hizmet verdiği bireylere eşitlikçi bir yaklaşımla yaklaşacağını göstermesi bakımından önemlidir.

Psikolojik iyi oluş düzeyi yüksek olan bireylerin sosyal destek sistemleri, kişiler arası iletişimleri, yaşam doyumları, gelişime açık, yenilikçi ve motivasyonları yüksek bireylerdir (İkiz, Asıcı ve Kaya, 2018). Sağlık hizmetlerinde çalışmak da, birçok insanla iletişim ve etkileşim içinde olmayı gerektirir. Araştırmada Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin Psikolojik İyi Oluş Ölçeği puan ortalaması 39.57 olarak bulunmuştur. Buna göre öğrencilerin orta düzeyde psikolojik kaynak ve güce sahip olduğu söylenebilir. Ayrıca öğrenciler yaşama karşı olumlu bir bakış açısı geliştirebilmekte ve yeniliğe ve gelişmeye açık oldukları sonucuna varılabilir.

Bu çalışmada kız öğrencilerin ve İlk ve Acil Yardım programında okuyan öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi rollerinin istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu saptanmıştır. Literatürde yapılan çalışmalarda kadınların erkeklere göre daha toplumsal cinsiyette daha fazla eşitlikçi rolleri benimsedikleri ileri sürülmektedir (Eken, 2005; Eroğlu vd., 2007). Öngen ve Aytaç (2013) tarafından yapılan bir diğer çalışmada, kadın öğrencilerin erkek öğrencilerden daha fazla, toplumsal cinsiyet rollerinde eşitlikçi bir tutum benimsedikleri bildirilmiştir. Erkeklerin geleneksel rollerinin toplum tarafından desteklenmesi, toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlarını etkilediği düşünülebilir. İlk ve Acil Yardım bölümünden mezun olan öğrencilerin, büyük bir çoğunluğu meslek hayatında yaşlı, kadın, erkek, çocuk gibi hizmet verecekleri alanlar düşünüldüğünde, toplumsal cinsiyet tutumlarının yüksek olması önemlidir. Aynı zamanda pozitif ayrımcılık bakış açısıyla kadınların sağlık bakım ihtiyaçlarına öncelik tanıyacakları söylenebilir.

Çalışmamızda TCRT ile PİÖÖ arasında pozitif doğrultuda ama zayıf bir ilişki olduğu saptanmıştır. Bu doğrultuda da, toplumsal cinsiyet rolleri açısından eşitlikçi tutumları olan öğrenciler arasında, psikolojik iyi oluş düzeyi yüksek bireylerin olduğu söylenebilir. Ayrıca sağlık hizmetleri öğrencilerinin psikolojik gelişimini destekleyici ve toplumsal cinsiyet farkındalığını artırıcı eğitim programlarının üniversite eğitimi

sırasında verilmesinin hem psikolojik iyi oluşa hem toplumsal cinsiyet tutumlarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Öneriler

Üniversitelerde öğrencilerin toplumsal cinsiyete ilişkin eşitlikçi tutum, eşitlikçi bakış açısı, farkındalık ve duyarlılık geliştirebilecekleri programlar gerçekleştirilmesi, toplumsal cinsiyet ile akran eğitimlerinin düzenlenmesi, sağlık profesyonelleri içerisinde önemli bir yeri olan ebelere ve hemşirelere yönelik toplumsal cinsiyet ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkiyi açıklayabilecek nicel ve nitel çalışmaların yapılması önerilebilir.

Kaynakça

- Akın, A., & Demirel, S. (2003). Concept of gender and its effects on health. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi Halk Sağlığı Özel Eki*, 25(4), 73-82.
- Aydın, M., Bekar, E.Ö., Gören, Y.G., & Sungur M.A. (2016). Hemşirelik öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları. *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(1), 223-242.
- Bakioğlu, F., & Türküm, A.S. (2019). Toplumsal Cinsiyet Rollerini Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlaması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 27(2), 717-725.
- Baird, S., Bhutta, Z.A., Hamad, B.A., Hicks, J.H., Jones, N., Muz, J. (2019). Do restrictive gender attitudes and norms influence physical and mental health during very young Adolescence? Evidence from Bangladesh and Ethiopia, *SSM Popul Health*, 9(100480).
- Bandura, A. (1995). *Self efficacy in changing societies*. New York: Cambridge University Press.
- Dökmen, Z.Y. (2014). *Toplumsal cinsiyet, sosyal psikolojik açıklamalar*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Eken, H. (2005). *Toplumsal cinsiyet olgusu temelinde mesleğe ilişkin rol ile aile içi rol etkileşimi: Türk silahlı kuvvetleri'ndeki kadın subaylar*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Ekşi, H., Güneş, F., & Yaman, N. (2018). Öğretmenlerin evlilik uyumlarının psikolojik iyi oluşları ve toplumsal cinsiyet rolleri açısından incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik ve Dergisi*, 8(50), 203-233.
- Eroğlu, K., Taşkın, L., Vefikuluçay, D., & Zeyneloğlu, S. (2007). Kafkas üniversitesi son sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin bakış açıları. *Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 14(2), 26-38.
- Esen, E., Soylu, Y., Siyez, D.M., ve Demirgürz, G. (2017). Üniversite öğrencilerinde toplumsal cinsiyet algısının toplumsal cinsiyet rolü ve cinsiyet değişkenlerine göre incelenmesi. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 46-63.
- Gökşin, İ., & Erzincanlı, S. (2020). Hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumları ile bakım davranışları arasındaki ilişki. *Türkiye Klinikleri J Nurs Sci*, 12(1), 49-55.
- Hunt, K., Sweeting, H., Keoghan, M., & Platt, S. (2006). Sex, gender role orientation, gender role attitudes and suicidal thoughts in three generations. *Social psychiatry and psychiatric epidemiology*, 41(8), 641-647.
- İkiz, E., Asıcı, E., Kaya, Z. (2018). Yaşam amaçları ve psikolojik iyi oluşun öğretmenlik mesleğine yönelik tutumu yordayıcı rolü. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(25), 7-26.
- Karasu, F., Göllüce, A., Güvenç, E., Çelik, S. (2017). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları. *SDÜ Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 1, 1-8.
- Kaplan, K. (2016). *Evli bireylerde toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların, evlilik durumuna ve psikolojik iyi oluş durumuna etkisinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, İstanbul: Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kurtuluş, E. (2019). *Kadın üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet eşitliği ile toplumsal cinsiyet rolü stresi ve olumsuz değerlendirme korkusu arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Önder, Ö.R., Yalçın, A.S., & Göktepe, B., (2013). The attitude of the health institutions management department students towards social sexual roles. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, (1-2-3), 55-78.

- Sis, Ç.A., Pasinlioğlu, T., Tan, G., & Koyuncu, H. (2013). Determination of university students' attitudes about gender equality. *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, 21(3), 181-186.
- Telef, B.B. (2013). Psikolojik İyi Oluş Ölçeği: Türkçeye uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(3), 374-384.
- Özcan, A., Özdiş, K. (2018). Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin görüş ve tutumları: Nevşehir örneği, *Türk Akademik Araştırmalar Dergisi Uluslararası Multidisipliner Kongre bildiri kitabı* 18-26.
- Özmete, E. (2016). Evli Kadınlar ve Erkekler için Psikolojik İyi Oluş Ölçeğinin Türkçe'ye uyarlaması. *Bilgi*, 78, 361-391.
- Özden, S., ve Gölbaşı, Z. (2018). Sağlık çalışanlarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi. *Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4(3), 95-100.
- Ryff, C.D., & Singer, B.H. (2008). Know thyself and become what you are: A eudaimonic approach to psychological well-being. *Journal of Happiness Studies*, 9(1), 13-39.
- Terzioğlu, F., & Taşkın, L. (2008). Kadının toplumsal cinsiyet rolünün liderlik davranışlarına ve hemşirelik mesleğine yansımaları, *C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 12(2), 62-67.
- West, C. & Zimmerman, D.H. (2002). *Doing gender*. S. Jackson and S. Scott (Eds.), in *Gender-a social reader*, (pp:42-46). London-New York: Routledge.